

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Кафедра загальної педагогіки і педагогіки вищої школи

РИБАЛКО Л. С.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ»
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ
ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО СТУПЕНЯ «ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ»

Харків
2020

УДК 378.015.31-021.68-051(072)

Рецензенти: **Зеленська Людмила Дмитрівна**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г.С. Сковороди;

Кіріленко Олена Георгіївна кандидат педагогічних наук, професор кафедри інженерії програмного забезпечення, начальник відділу дистанційних освітніх технологій Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».

Рибалко Л. С. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни «**Теорія і методика виховання**» для здобувачів освітньо-наукового ступеня «Доктор філософії». Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. 2-ге оновлене перевидання. 24 с.

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди,
протокол № 2 від 11.03.2020 року*

Видано за рахунок автора.

Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

Авторський знак

ВСТУП

Актуальність і доцільність розроблення зазначених методичних рекомендацій обумовлена потребами в розв'язанні виховних ситуацій і формуванні професійної точки зору здобувачів, які виконують дослідження з теорії і методики виховання. З огляду на сучасні вимоги організації освітнього процесу, семінари мають будуватися на діалогічній основі та співпраці викладача і здобувачів. Однак, для того, щоб сформувати колективну думку про виховні тенденції і перспективи, потрібно здобувачам мати орієнтовні питання для обговорення теми, питання для самоконтролю, список рекомендованої літератури. Саме викладач, котрий має великий досвід наукової і практичної педагогічної роботи, зможе допомогти здобувачам розібратися у сучасних вимогах до процесу виховання молоді і розробити нові методики виховання різного віку учасників освітнього процесу.

Мета: сприяти формуванню здатності здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (спеціальність 011 – Освітні, педагогічні науки) розв'язувати комплексні освітні проблеми в процесі написання наукової праці з теорії і методики виховання, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних знань і удосконалення вмінь виховної роботи в закладах загальної середньої освіти та вищої освіти.

Завдання:

ЗК7 – сприяти розвитку здатності до усвідомлення концептуальних і методологічних знань у галузі педагогіки, теорії і методики виховання;

ЗК9 – розвивати здатність до застосування творчого підходу у процесі розроблення виховних технологій та їх реалізації у процесі виконання посадових обов'язків асистента, викладача, старшого викладача, доцента кафедри ЗВО;

ФК17 – активізувати здатність до популяризації кращих здобутків українського й інших народів з питань теорії й практики виховання, вироблення вмінь застосовувати їх у майбутній професійній діяльності, формувати національну ідентичність у здобувачів освіти;

ФК19 – формувати здатність до планування власної самоосвітньої діяльності, вибору дієвих прийомів і засобів її практичної реалізації, удосконалення системи самоорганізації діяльності на основі сучасних виховних технологій;

ФК28 – розвивати здатність до застосування базових знань з педагогіки, методик у процесі викладання комплексу спеціальних (фахових) дисциплін, організації науково-дослідницької, методичної, виховної роботи у ЗВО.

Результати навчання:

ПРН9 продемонструвати знання концепцій і методологічних підходів у галузі педагогіки, теорії і методики виховання;

ПРН11 уміння критично оцінювати існуючі системи освіти і програми виховання, досвід професійних практик, представлених в історико-педагогічному дискурсі;

ПРН12 уміння застосовувати перевірені часом наукові положення представників світової й української педагогічної думки у наукових дослідженнях і професійній діяльності, сприяти їх популяризації в суспільстві;

ПРН16 уміння аргументувати вибір форм, методів, технологій навчання і виховання у ЗВО з урахуванням сучасних викликів, проєктувати освітній процес у вищій школі, вирішувати питання забезпечення якості освітньої діяльності ЗВО;

ПРН19 уміння володіти педагогічною рефлексією для виявлення своїх потенційних можливостей та визначення стратегій саморозвитку й професійного самовдосконалення.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 5 кредитів ЄКТС 150 годин.

Загальний обсяг дисципліни за програмою для денної і вечірньої форм навчання складає 120 годин, із яких 40 години аудиторних (лекцій – 16 годин, семінарських занять – 34 години) і 80 годин самостійної роботи. Загальний обсяг дисципліни за програмою для заочної форми навчання складає 120 годин, із яких 16 години аудиторних (лекцій – 6 годин, семінарських занять – 10 годин) і 104 години самостійної роботи.

Надання допомоги здобувачам з особливими освітніми потребами здійснюється працівниками Інклюзивного центру ХНПУ імені Г. С. Сковороди. <http://hnpu.edu.ua/uk/poryadok-suprovodu-osib-z-osobovymy-osvitnimy-potrebam>

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	Денна і вечірня форми						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	ла б	ін д	с.р		л	с	ла б	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Теорія виховання												
Тема 1. Понятійно-категоріальний апарат процесу виховання	14	2	2			10	12	2				10
Тема 2. Зміст виховання	16	2	4			10	17	2				15

Тема 3. Гендерне виховання	14	2	2			10	12		2			10
Тема 4. Міжкультурне виховання	16	2	4			10	17		2			15
Разом за модулем 1	60	8	12			40	58	4	4			50
Модуль 2. Методика виховання												
Тема 5. Планування та організація процесу виховання	16	2	4			10	17	2				15
Тема 6. Методи, форми, засоби виховання	16	2	4			10	14		2			12
Тема 7. Методика формування міжособистісних взаємин у педагогічному колективі	14	2	2			10	14		2			12
Тема 8. Педагогічні засоби активізації потреб самореалізації учасників освітнього процесу	14	2	2			10	17		2			15
Разом за модулем 2	60	8	12			40	62	2	6			54
Усього годин	120	16	24		-	80	120	6	10			104

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

Назва теми	К-ть год ден. і веч.	К-ть год. заоч. фор	Вид лекції	Методи викладання
------------	----------------------	---------------------	------------	-------------------

	форм и	ма		
Понятійно-категоріальний апарат процесу виховання	2	2	Лекція з елементами бесіди	Пояснення, бесіда
Зміст виховання	2	2	Лекція з елементами візуалізації	Розповідь, ілюстрація
Гендерне виховання	2		Лекція з елементами проблемного викладу	Дискусія
Міжкультурне виховання	2		Лекція-круглий стіл	Метод кейс-стаді
Планування та організація процесу виховання	2	2	Лекція з використанням елементів спостереження	Метод проектування Спостереження
Методи, форми, засоби виховання	2		Лекція - презентація	Тренувальні вправи і ситуації
Методика формування міжособистісних взаємин у педагогічному колективі	2		Лекція-майстерня	Тренувальні вправи і ситуації
Педагогічні засоби активізації потреб самореалізації учасників освітнього процесу	2		Лекція з елементами тренінгу	Тренувальні вправи і ситуації
Разом:	16	6		

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Назва теми	Кількість годин	
	Ден., вечір. форми	Заочна форма
Загальна характеристика процесу виховання, його	2	-

закономірності і принципи.		
Характеристика видів виховання: духовно-інтелектуальне, моральне, естетичне, фізичне, громадянське.	4	-
Гендерні стереотипи в освіті. Статус жінки-працівника в цивілізованому суспільстві.	2	2
Міжкультурне освітнє середовище.	4	2
Управління процесом виховання на засадах співробітництва і партнерських стосунків.	4	-
Інтерактивні методи, форми, засоби виховання.	4	2
Виховний потенціал командної роботи.	2	2
Критерії оцінювання ефективності процесу самовиховання особистості. Прийоми самовиховання.	2	2
Разом:	24	10

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗАНЯТТЯ 1. Загальна характеристика процесу виховання, його закономірності і принципи.

1. Виховання як педагогічна категорія і мистецтво педагога.
 2. Цілі виховання в програмі формування та розвитку людської особистості
- А. С. Макаренка. Мета виховання молоді на сучасному етапі розвитку України.
3. Особливості виховного процесу.
 4. Етапи процесу виховання.
 5. Поняття про закономірності виховання. Характеристика принципів виховання.

Питання для самоконтролю

1. Наведіть приклади різниці між вихованням як педагогічним процесом і виховною ситуацією.
2. Поясніть, від яких факторів залежить ефективність і мобільність виховного процесу.
3. Співвіднесіть суттєві положення теорії виховання, методики виховання, інноваційних технологій.
4. Доведіть, що виховання має бути системою педагогічних впливів на учасників освітнього процесу.

Проектне завдання

Розробити понятійно-категоріальний апарат до теми дослідження «Педагогічні умови міжкультурного виховання майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах».

Рекомендована література: [1; 5; 7].

ЗАНЯТТЯ 2. Характеристика видів виховання: духовно-інтелектуальне, моральне, естетичне, фізичне, громадянське.

1. Духовно-інтелектуальне виховання.
2. Моральне виховання.
3. Естетичне виховання.
4. Фізичне виховання.
5. Громадянське виховання.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте мету, завдання, зміст, шляхи реалізації духовно-інтелектуального виховання.
2. Розкрийте мету, завдання, зміст, шляхи реалізації морального виховання.
3. Обґрунтуйте необхідність формування в молоді естетичного смаку.
4. Наведіть факти, що переконують у необхідності занять фізичною культурою.

Проектне завдання

Розробити деонтологічний кодекс наукової честі викладача.

Рекомендована література: [3; 5; 9; 10; 12].

ЗАНЯТТЯ 3. Гендерні стереотипи в освіті. Статус жінки-працівника в цивілізованому суспільстві.

1. Гендерний підхід в освіті.
2. Урахування гендерних відмінностей у вихованні жінок і чоловіків.
3. Гендерні стереотипи в освіті та шляхи їх усунення.
4. Статус жінки-працівника в цивілізованому суспільстві.
5. Статус чоловіка в сім'ї.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте суттєві положення гендерного підходу в освіті.
2. Доведіть необхідність урахування гендерних відмінностей у вихованні жінок і чоловіків.
3. Наведіть приклади гендерних стереотипів у освіті та шляхи їх усунення.
4. Використовуючи біографічний метод, наведіть приклад жінки-лідера в професійній діяльності, охарактеризуйте етапи її становлення.

Проектне завдання

У сім'ї два лідери: чоловік і дружина. Розкрийте сімейні рольові позиції.

Рекомендована література: [6; 9; 11].

ЗАНЯТТЯ 4. Міжкультурне освітнє середовище.

1. Інтенсивне переміщення в інші країни учасників освітнього середовища.
2. Професійна мобільність педагога.

3. Міжособистісні відносини в міжкультурному середовищі.
4. Залучення іноземних здобувачів до святкування українських свят.
5. Ознайомлення з традиціями і культурою іншої країни.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте тенденції і причини переміщення учасників освітнього середовища в інші країни.
2. Розкрийте зв'язок між професійною самореалізацією і мобільність педагогів.
3. Поясніть, чим обумовлені появи конфліктних ситуацій у міжкультурному освітньому середовищі.
4. Наведіть приклад свята іншої культури народів.

Проектне завдання

Ви потрапили працювати в міжкультурне освітнє середовище. Поясніть, як ви будете адаптуватися в такому випадку.

Рекомендована література: [6: 11].

ЗАНЯТТЯ 5. Управління процесом виховання на засадах співробітництва і партнерських стосунків.

1. Планування процесу виховання.
2. Організація виховного процесу.
3. Моніторинг результатів процесу виховання.
4. Критерії оцінювання ефективності виховного процесу.
5. Управлінські функції викладача.

Питання для самоконтролю

6. Розкрийте тенденції сучасного планування процесу виховання.
7. Розкрийте зв'язок між організацією та управлінням процесом виховання.
8. Поясніть принципи моніторингу результатів процесу виховання.
9. Назовіть критерії оцінювання ефективності виховного процесу.

Проектне завдання

Розробити план виховної роботи академічної групи на семестр.

Рекомендована література: [1; 4; 8].

ЗАНЯТТЯ 6. Інтерактивні методи, форми, засоби виховання.

1. Переваги інтерактивних методів, форм, засобів виховання.
2. Новаторський досвід використання методів виховання.
3. Ефективні виховні методи і форми виховання.
4. Активні форми організації виховного процесу.
5. Відбір методів, форм, засобів виховання.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте переваги і недоліки традиційних методів виховання.
2. Поясніть роль інтерактивних методів, форм, засобів виховання для розвитку особистості.
3. Визначте, від чого залежить оптимальний вибір методів виховання.

4. Назовіть, які, на вашу думку, форми виховання є найбільш ефективними в роботі з сучасною молоддю.

Проектне завдання

З урахуванням принципів і методів виховання обґрунтуйте етапи виховання будь-якої особистісної якості, наприклад, дисциплінованості.

Рекомендована література: [5; 6; 11; 12].

ЗАНЯТТЯ 7. Виховний потенціал командної роботи

1. Методика виховання С. Т. Шацького.

2. Методика колективного творчого виховання (І.П. Іванов).

3. А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, С.Т. Шацький про методику виховання колективу.

4. Вимоги до розробки і впровадження методики колективного творчого виховання в освітні заклади.

5. Критерії оцінювання роботи в команді.

Питання для самоконтролю

1. Обґрунтуйте особливості виховної роботи з колективом.

2. Розкрийте методику згуртування колективу.

3. Вкажіть на переваги й недоліки методики колективного виховання.

4. Розкрийте етапи організації колективної творчої справи.

Проектне завдання

Розробіть виховний захід з метою згуртування колективу суб'єктів освітнього процесу.

Рекомендована література: [6; 11; 12].

ЗАНЯТТЯ 8. Критерії оцінювання ефективності процесу самовиховання особистості. Прийоми самовиховання.

1. Мета, завдання, потреби і зміст самовиховання.

2. Шляхи самовиховання.

3. Критерії оцінювання результатів самовиховання.

4. Техніки самовиховання.

5. Ефективні прийоми самовиховання.

Питання для самоконтролю

5. Поясніть причини мотивації особистості до самовиховання.

6. Розкрийте методику самовиховання.

7. Вкажіть на переваги й недоліки методики самовиховання.

8. Розкрийте етапи самовиховання.

Проектне завдання

Написати план самовиховання.

Рекомендована література: [1; 2; 8].

Самостійна робота

№ п/п	Опис завдання	Час для виконання (год.)	Критерії оцінювання
-------	---------------	--------------------------	---------------------

1.	<p>1. Розкрити фактори впливу на вихованість особистості. Написати есе на тему: «Причини невихованості молоді людини», в якому проаналізувати фактори, що негативно впливають на вихованість нації, навести приклади виховання молоді в інших країнах, висловити власні побажання щодо поліпшення процесу виховання.</p> <p>2. Скласти план проведення педагогічного експерименту з теорії і методики виховання.</p> <p>3. Розробити питання анкети з метою виявлення рівня сформованості вихованості здобувачів (5-7 питань).</p>	10/10	<p>Здобувач чітко виокреслює ознаки вихованості, називає негативні фактори впливу.</p> <p>Правильно відбиті ланки плану.</p> <p>Питання анкети відбивають ознаки вихованості</p>
2.	<p>1. Скласти структурно-логічну схему, що відбиває зв'язки між метою і завданням виховання, змістовими складовими виховання (моральне, духовно-інтелектуальне, громадянське, естетичне, фізичне, трудове та ін.). Пояснити природу цих зв'язків, запропонувати розширити схему в межах своїх знань з теорії виховання.</p> <p>2. Для здобувачів заочної форми до схеми додати педагогічні ситуації, в яких розкриваються змістові складові виховання.</p>	10/15	<p>Показані зв'язки в достатній кількості, котрі відбивають логіку процесу виховання.</p> <p>Педагогічні ситуації наведені з педагогічної практики і відповідають поставленому завданню.</p>
3.	<p>1. Проаналізувати суттєві положення гендерної політики в Україні та за кордоном.</p> <p>2. Назвати приклади гендерних стереотипів у педагогічній діяльності.</p> <p>3. Написати тему виступу на міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції»</p>	10/10	<p>Розуміння змісту гендерного виховання на відміну від статевого виховання, вміння виявити гендерні стереотипи та упереджувати їх.</p>

4.	<p>1.Ознайомитися з культурою іншої країни (на вибір), особливостями виховання молоді.</p> <p>2.Навести 2-3 приклади спілкування і взаємодії між ровесниками, в сім'ї, в професійній діяльності.</p> <p>3.Навести модель міжнаціональної сім'ї (додаткове завдання для заочників).</p>	10/15	Усвідомлення сутності міжкультурного виховання в суспільстві, родині, педагогічному колективі.
5.	<p>1.Скласти план організації процесу виховання в освітньому закладі (на вибір), реалізуючи сучасні підходи до виховання учасників освітнього підходу.</p> <p>2.Запропонувати зміни в освітньому процесі, розкрити перспективи виховання молоді.</p>	10/15	План складено з дотриманням вимог, реалізовані сучасні підходи, зокрема особистісно-діяльнісний підхід.
6.	<p>1.Підібрати методи, форми, засоби виховання, що впливають на формування відповідальності, дисциплінованості, сили волі, рішучості, толерантності тощо (якість особистості обирати самостійно або пропонувати свою).</p> <p>2.Довести їх силу дії на вихованців. Запропонувати власно розроблені методи, форми, засоби виховання (за вибором – в освітньому процесі, в сім'ї, в педагогічному колективі, під час самовиховання).</p> <p>3. Для здобувачів заочної форми – розробити інтерактивні методи і форми виховання, розкрити практичну значущість превентивних заходів виховання.</p>	10/12	Демонстрація знань і вмінь з теорії і методики виховання у процесі розроблення методів і форм активного впливу на особистість вихованців.

7.	<p>1.Розробити сценарій колективної творчої справи (це може бути освітній проект, командна робота тощо).</p> <p>2.Розкрити виховний потенціал командної роботи, роль лідера в створенні умов для самореалізації учасників колективної дії.</p> <p>3. Для здобувачів заочної форми – розкрити вимоги до формування міжособистісних взаємин у педагогічному колективі з позиції Нової української школи.</p>	10/12	Сформовані вміння працювати в команді, виявляти лідерські якості, аналізувати нові вимоги, що висуваються до формування міжособистісних взаємин у педагогічному колективі з позиції Нової української школи
8.	<p>1.Скласти план самовиховання, режим дня, запропонувати заходи, що поліпшують самоуправління і самоконтроль особистості.</p> <p>2.Розробити сценарій аутотренінгу.</p>	10/15	Позитивне ставлення до виявлення власних потреб і саморозвитку. Розвинені вміння проектувати.
	<i>Разом</i>		<i>Максимальна кількість балів – 80/104</i>

ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Поточний контроль у формі усного опитування, співбесіди, оцінювання якості відповідей на семінарських заняттях, перевірки якості виконання письмових самостійних завдань, підсумковий контроль у формі заліку (співбесіда).

Форми поточної перевірки та критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів:

– *усна співбесіда* зі змісту теми (обговорення навчальних питань семінарського заняття), під час якої здійснюється оцінювання відповідей здобувачів і проводиться протягом кожного семінарського заняття;

– *усне опитування* здобувачів (перевірка виконання самостійних завдань з Т.3, Т. 4 навчальної дисципліни) – проводяться на початку семінарського заняття;

– *письмові завдання здобувачів* (перевірка виконання самостійних завдань з тем Т. 1, Т. 2, Т. 5, Т. 6, Т. 7, Т. 8 навчальної дисципліни) для перевірки представляються здобувачами у встановлені науково-педагогічними працівниками терміни;

– *самостійне розроблення здобувачами відкритих чи закритих тестів* (здобувачі самостійно обирають одну тему з робочої навчальної програми і форму тестів, готують 4 варіанти тестів) – для перевірки представляються здобувачами у встановлені науково-педагогічними працівниками терміни..

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку (співбесіда) (дод. Б).

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача при оцінюванні результатів рубіжного та підсумкового контролів, є такі:

– виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою з дисципліни;

– глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих джерелах інформації;

– вміння аналізувати виховні ситуації і результати впливу факторів на відповідні процеси;

– характер відповідей на поставлені питання (коректність, логічність, послідовність, регламентованість у часі тощо);

– вміння застосовувати теоретичні положення під час розв’язання виховних ситуацій.

Поточне оцінювання здійснюється на семінарських заняттях. Загальний бал за кожне семінарське заняття складається з оцінки за усні відповіді здобувача за планами семінарських занять. Бали не нараховуються за цілком невірну відповідь або її відсутність.

Під час виступу на семінарському занятті відповідь здобувача оцінюється за наступними показниками: ступінь володіння навчальним матеріалом; структура відповіді; доказовість; неперервність та послідовність викладу думки під час переходу від однієї смислової частини до іншої; культура мовлення; відповіді на запитання аудиторії.

Методика визначення балів за результатами усного опитування на семінарських заняттях:

Бали	Критерії оцінювання усних відповідей
2	Здобувач демонструє глибокі знання і творчий характер знань навчального матеріалу, інформований. Вільно аналізує виховні

	ситуації. Уміє використовувати теоретичні знання під час розв'язання виховних ситуацій. На поставлені запитання відповідає коректно, логічно, послідовно, регламентовано в часі. Постійно ставить правильні запитання іншим здобувачам.
1,5	Здобувач демонструє недостатньо глибокі знання і реконструктивний характер знань навчального матеріалу, інформований, однак недостатньо ініціативно аналізує виховні ситуації. Не завжди вміє використовувати теоретичні знання під час розв'язання виховних ситуацій. На поставлені запитання не завжди відповідає коректно, логічно, послідовно, регламентовано в часі. Іноді ставить запитання іншим здобувачам, які неповністю відбивають тему співбесіди.
1	Здобувач демонструє поверхові знання і репродуктивний характер знань навчального матеріалу, недостатньо інформований. Безініціативно аналізує виховні ситуації, допускається помилок. Не використовує теоретичні знання під час розв'язання виховних ситуацій. На поставлені запитання утруднюється відповідати коректно, логічно, послідовно, регламентовано в часі. Не ставить запитання іншим здобувачам.

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати в ході семінарських занять – **24 бали**.

За результатами виконання самостійної роботи здобувачі отримують бали. Максимальну кількість балів, яку може отримати здобувач за кожне завдання самостійної роботи, перевірене в усній формі – 2 бали, виконане в письмовій формі і перевірене викладачем – 4 бали.

Методика визначення балів за опитуванням виконаних завдань самостійної роботи в усній формі з тем (Т.3, Т. 4) навчальної дисципліни:

Бали	Критерії оцінювання
3	Здобувач орієнтується в завданні на високому рівні осмислення та розуміння окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів матеріалу з теорії виховання, взаємозв'язку і розвитку педагогічних явищ, факторів впливу на них. Відповіді чіткі і конструктивні, виявляються логіка мислення, коректна поведінка при наданні відповідей.
2	Здобувач орієнтується в завданні на достатньому рівні відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів матеріалу з теорії виховання. Однак, допускає помилки у встановленні взаємозв'язку і розвитку педагогічних явищ і факторів впливу на них. Допускає незначних неточностей у відповідях, бракує впевненості.
1	Здобувач орієнтується в завданні на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів матеріалу з теорії виховання. Виявляє поверхові знання і

	відсутнє системне бачення проблеми. Допускає помилок у відповідях на запитання викладача і здобувачів.
--	--

Максимальна кількість балів, яку здобувач може набрати за результатами усного опитування виконаних завдань самостійної роботи – **6 балів**.

Методика визначення балів за опитуванням виконаних завдань самостійної роботи в письмовій формі з тем (Т.1, Т. 2, Т. 5, Т. 6, Т. 7, Т. 8) навчальної дисципліни:

Бали	Критерії оцінювання
4-3	Здобувач має сформовану думку і реформаторські ідеї, ознайомлений з вітчизняним і зарубіжним освітянським досвідом, володіє інноваційними методиками. Відкритий для інших, високий рівень доброчесності.
2	Здобувач здебільшого виявляє авторську позицію, однак допускає помилки в розробленні завдань. Під час виконання завдань виявляє реконструктивний характер роботи, бракує впевненості й рішучості в прийнятті власних рішень.
1	Здобувач іноді виявляє авторську позицію, однак допускає помилки в розробленні завдань, особливо проектного характеру. Надає перевагу чужим думкам, поглядам, не аналізуючи і не виявляючи власну точку зору. У виконанні завдань йому бракує власних ідей і думок, пропозицій і рекомендацій. Можна прослідкувати почерк «сліпого списування», а не аналізу і власних висновків.

Максимальна кількість балів, яку здобувач може набрати за результатами письмового виконаних завдань самостійної роботи – **24 бали**.

Пропонується самостійне розроблення здобувачами відкритих чи закритих тестів (здобувачі самостійно обирають одну тему з робочої навчальної програми і форму тестів, готують 4 варіанти тестів), яке максимально оцінюється 4 балами.

Методика визначення балів за самостійне розроблення здобувачами відкритих чи закритих тестів з тем навчальної дисципліни:

Бали	Критерії оцінювання
6-5	Тести розроблені самостійно і правильно. Зміст відповідає темі навчальної дисципліни. Ключі з відповідями складені правильно. Представлено 4 варіанти. У тестах відбито творчий, реконструктивний, репродуктивний рівні засвоєння знань і вмінь.
4-3	Тести розроблені самостійно, однак є деякі неточності в змісті завдань. Зміст відповідає темі навчальної дисципліни. Ключі з відповідями складені з деякими помилками. Представлено 4 варіанти. У тестах відбито творчий, реконструктивний, репродуктивний рівні засвоєння знань і вмінь, однак з деякими помилками змістового характеру.

2	Тести розроблені під керівництвом викладача. Зміст відповідає темі навчальної дисципліни. Ключі з відповідями складені також з викладачем. Представлено 4 варіанти. Виникають труднощі у відбитті в тестах творчого, реконструктивного, репродуктивного рівнів засвоєння знань і вмінь. Також здобувачі утруднюються в процедурі розроблення тестів.
1	Тести «списані» з чужих джерел. Зміст частково відповідає темі навчальної дисципліни. Ключі з відповідями відсутні. Представлено 1-2 варіанти. Здобувачі не вміють самостійно складати тести, але бажають навчитися і потребують консультації викладача.

Максимальна кількість балів, яку здобувач може набрати за результатами самостійного розроблення тестів з тем навчальної дисципліни, – **6 балів**.

Здобувач допускається до підсумкового контролю з навчальної дисципліни за умови виконання усіх завдань самостійної роботи та отримання мінімальної кількості балів з урахуванням роботи на семінарських заняттях протягом семестру – 60 балів.

Підсумкова залікова робота оцінюється у 40 балів. Залікова робота включає: два теоретичних питання та одне практичне завдання.

Відповідь на кожне теоретичне питання оцінюється 12 балами:

10-12 балів ставиться, якщо зміст питання має глибокий і творчий характер, виявлені причинно-наслідкові зв'язки, відповідь коректна, логічна, послідовна, регламентована в часі.

Межі балів варіюють залежно від обсягу використаної термінології з теорії виховання здобувачем і винесення ним власних правильних висновків із навчального матеріалу.

7-9 балів ставиться, якщо зміст питання має недостатньо глибокий і репродуктивний характер, виявлені не всі причинно-наслідкові зв'язки, відповідь коректна, логічна, послідовна, регламентована в часі.

Межі балів варіюють залежно від кількості виявлених причинно-наслідкових зв'язків, сформованості умінь себе виправляти.

4-6 балів ставиться, якщо зміст питання має поверховий і репродуктивний характер, неправильно виявлені причинно-наслідкові зв'язки, відповідь не завжди коректна, логічна, послідовна, регламентована в часі.

Межі балів варіюють залежно від уміння «бачити» свої прогалини в змісті навчального матеріалу, аналізувати і виправляти допущені помилки.

1-3 бали ставиться, якщо зміст питання має занадто поверховий і репродуктивний характер, не виявлені причинно-наслідкові зв'язки, бракує навчальної інформації, коректної, логічної, послідовної, регламентованої в часі відповіді.

Межі балів варіюють залежно від бажання працювати з навчальним матеріалом і над собою, навчитися і знаходити допущені помилки, пояснювати

наявність пасивного стану в роботі.

Бали не нараховуються у випадку відсутньої відповіді.

Виконання практичного завдання оцінюється 16 балами:

13-16 балів ставиться, якщо виконане завдання має творчий характер і цілком самостійно виконане та незапозичене з Інтернету чи із записів однокласників.

Межі балів варіюють залежно від ступеню науковості і практичного характеру запропонованих авторських позицій.

9-12 балів ставиться, якщо виконане завдання має реконструктивний характер і виконане самостійно, містить пропозиції, але допускаються помилки.

Межі балів варіюють залежно від характеру допущених помилок і вміння їх виправляти.

5-8 балів ставиться, якщо зміст виконаного завдання має репродуктивний характер, частково виконане самостійно та прослідковуються «інтернетівські чернетки», по суті сформованих авторських ідей немає.

Межі балів варіюють залежно від обсягу власного тексту і списаного з інших джерел, вміння визнавати і виправляти допущені помилки.

1-4 бали ставиться, якщо зміст виконаного завдання є копією матеріалу з підручників, посібників. Однак, запропонований матеріал відповідає темі завдання.

Межі балів варіюють залежно від того, як здобувачі відповідають на додаткові запитання, чи в «темі вони», чи мають правильні доповнення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні

1. Башкір О.І. Теорія виховання : навч.-метод. посіб. Харків : ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2016. 90 с.
2. Мельничук С.Г. Педагогіка: (теор. виховання) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Слово, 2012.
3. Омелянєнко В.Л. Теорія і методика виховання: навч. посіб. Київ: Знання, 2008.
4. Педагогіка: баз. підруч. для студ. вищ. навч. закладів III-IV рівнів акредитації / кол. авторів; за ред. І.Ф. Прокопенка. Харків : Фоліо, 2015. с. 230-299.
5. Твердохліб Т.С. Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди 2017. 151с.

Допоміжні

6. Міщик Л. І. Теоретичні основи інтеграції гендерного підходу у професійній підготовці студентів: монографія. Запоріжжя: Просвіта, 2008.

7. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. Київ: Вища шк., 2005.
8. Рибалко Л. С., Черновол-Ткаченко Р. І., Куценко Т. В. Акмеологічні засади професійної самореалізації вчителів у системі методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів : колективна монографія Харків : Вид. група «Основа», 2017. (Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 7 (174)).127 с.
- 9.Рибалко Л. С., Черновол-Ткаченко Р. І., Кіриченко С. В. Професійна самореалізація вчителів старшої школи в освітній проектній діяльності в контексті Нової української школи : колективна монографія. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 144 с.
- 10.Рибалко Л. С., Черновол-Ткаченко Р. І., Горбачова І. І.Формування професійної мобільності: акмеологічний підхід, загальна середня освіта : колективна монографія. Харків : Вид. група «Основа», 2019. 96 с.
- 11.Рибалко Л. С., Черновол-Ткаченко Р. І., Твердохліб Г. В. Професійна самореалізація педагогів: іншомовне освітнє середовище, технологія самореалізації вчителів іноземної мови : колективна монографія. Харків : Вид. група «Основа», 2019. 112 с.
12. Трубавіна І. М., Рибалко Л. С., Каплун С. О. «Декларація безпеки шкіл»: шляхи упровадження в систему освіти України. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019. С. 69-87.

Інформаційні ресурси

1. Закон «Про інформацію». [Електронний ресурс] . Електрон. дані. Режим доступу:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> Назва з екрану.
2. Закон України «Про освіту» (2017).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Сайт Міністерства освіти і науки України. [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Режим доступу:<https://mon.gov.ua/ua>
4. Національне агенство із якості вищої освіти (НАЗЯВО). [Електронний ресурс]. Режим доступу:<https://mon.gov.ua/ua/tag/nazyavo>
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. МОН України. <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>
6. Сайт Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди. [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Режим доступу:<http://hnpu.edu.ua/>
7. Електронний архів Харківського національного університету ім. Г.С. Сковороди (KhNPU DSpace Media Repositori). Електрон. дані. Режим доступу:

<http://dspace.hnpu.edu.ua/browse?type=author&order=ASC&rpp=20&offset=100>

8. Освіта України. [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Режим доступу: <http://fij.com.ua/>
9. Вчимося з Google. [Електронний ресурс] . Електрон. дані. Режим доступу: <http://edublogru.blogspot.com/2012/11/google-google.html>
10. Програма Європейського Союзу та Ради Європи «Зміцнення інформаційного суспільства в Україні»: [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Режим доступу: <http://www.coe.int/uk/web/kyiv/41>
11. Сайт Управління боротьби з кіберзлочинністю Міністерства внутрішніх справ України: [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Режим доступу: <http://www.cybercrime.gov.ua/>
12. Сайт міжнародного дня безпечного Інтернету: [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Режим доступу: <http://www.saferinternetday.org>
13. Україномовна версія Посібника з прав людини для Інтернет-користувачів: [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Режим доступу: <http://www.inau.org.ua/166.3115.0.0.1.0.phtml>
14. YouTube [Електронний ресурс]: [сервіс, що надає послуги хостингу відеоматеріалів] : Web-сайт / YouTube, LLC. Електрон. дані і прогр. [Сан-Бруно (Каліфорнія, США)], 2010. Режим доступу: <http://www.youtube.com>. Назва з екрану.
15. Электронное обучение в облаке [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://hrm.ru/ehlektronnoe-obrazovanie-v-oblake>.
16. Киричок Т. Тенденції розвитку електронних енциклопедичних видань [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Режим доступу: http://druk.kpi.ua/files/publications/Kyrychok_T_0.pdf. Назва з екрану.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ГЛОСАРІЙ

Акмеологічний концепт процесу виховання – концентрація в процесі виховання на розвиток особистості, визнання її потреб і бажань, урахування індивідуальних особливостей, сприяння позитивним змінам і досягненню нових вершин саморозвитку.

Гендерне виховання – процес визнання рівних можливостей чоловіків і жінок у освіті, професійній діяльності, громадській думці, формування соціостаті засобами виховання.

Громадянське виховання – процес формування громадянина країни, який знає власні права і обов'язки, відповідально ставиться до їх реалізації, зберігає і примножує національні цінності, з власної ініціативи виконує громадянський обов'язок.

Естетичне виховання – процес педагогічної взаємодії з прекрасним, результатом якої є естетичний смак людини.

Колективне творче виховання – процес опосередкованого позитивного впливу на розвиток особистості під час виконання спільних завдань, виховання відповідальності та командного стилю роботи.

Міжкультурне виховання – процес пізнання і формування позитивного ставлення до громадян інших культур, мирне співіснування, що переходить у співробітництво і партнерські стосунки.

Моральне виховання – процес цілеспрямованої взаємодії між учасниками освітнього процесу, спрямована на формування їхньої моральної культури і поведінки в суспільстві.

Самовиховання – процес вольового впливу на вдосконалювання особистісних і професійних якостей людини, необхідних для самореалізації і побудови життєвого шляху.

ДОДАТОК Б

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.) про створення умов для виховання молоді. Виховання як педагогічна категорія.
2. Науково-понятійний апарат теорії і методики виховання. Принципи виховання.
3. Зміст виховання.
4. Моральне виховання.
5. Особливості гендерної політики в освіті.
6. Гендерні стереотипи, шляхи їх усунення в педагогічному колективі .
7. Міжкультурне виховання.
8. Іншомовне освітнє середовище, його роль у міжкультурному вихованні.
9. Планування виховної роботи в освітніх закладах. Активні методи виховання.
10. Критерії оцінювання ефективності виховного процесу. Етапи організації колективної творчої справи.
11. Методи виховання. Популярні виховні заходи.
12. Роль громадських організацій у вихованні молоді.
13. Методика колективного творчого виховання.
14. Роль лідера у колективній творчій роботі
15. Самовиховання як педагогічна проблема.
16. Стимулювання особистості до самовиховання.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Скласти проект концепції морального виховання в освітньому середовищі.
2. Скласти проект концепції фізичного виховання в освітньому середовищі.
3. Розробити рекомендації молоді щодо реалізації ідеї самовиховання особистості.
4. Розробити пропозиції щодо гендерного виховання молоді.
5. Представити авторську ідею міжкультурного виховання молоді.
6. Розробити інноваційну методику виховання сучасної молоді.
7. Розробити правила командної роботи в освіті.
8. Скласти перспективний план виховного процесу в освітньому закладі.

ЗМІСТ

1. Вступ.....	3
2. Питання для підготовки до семінарських занять	7
3. Завдання для самостійної роботи.....	10
4. Здійснення контролю та оцінювання самостійної підготовки.....	13
5. Рекомендована література.....	18
6. Інформаційні ресурси.....	19
7. Додатки.....	21

Рибалко Людмила Сергіївна

Рибалко Л. С. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни «**Теорія і методика виховання**» для здобувачів освітньо-наукового ступеня «Доктор філософії». Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. 2-ге оновлене перевидання. 24 с.

Відповідальний за випуск: д.п.н., п. Золотухіна С. Т.

Компютерна верстка: Рибалко Л. С.

Коректор: Рибалко Л. С.

Відповідальність за дотримання академічної доброчесності несе автор.